

Kuidas gladiaatoriks hakata?

... kui aga miski on inimesele võimalik ja loomukohane,
pea seda enesege jaoks saavutatavaks.

MARCUS AURELIUS, „ISEENDALE“ 6.19*

Tere tulemast gladiaatorite maailma, mis on kummaline ja vastuoludest tulvil. Siin õpivad au kaotanud auga elama ja surema. Siin põlatakse kunstnikku samavõrra, kui hinnatakse tema kunsti; kuna paljud gladiaatorid omakorda põlastavad publikut, ent on valmis nende meelelahutuseks surema mõnikord sõna otseses mõttes. See käsiraamat aitab lugejal teha esimesed ebakindlad sammud üle gladiaatorite kooli lävepaku ja saada harjutamise kaudu „mõõgameheks“ (mida *gladiaator* tähendabki). Edasi viib tee areenivõitluse kunsti saladuste selgekssaamiseni – kes teab, võib-olla isegi keisri enese nähes – ja viimaks erruminekuni, ehkki mõne jaoks võib see viimane peatükk ülearuseks osutuda.

Rooma uus keiser valmis lõbusasti aega veetma.
Nagu ebakeiserlikust rõivastusest näha, on
Commodus suur Heraklese (Herculese) ja
ülepea vägivaldse võitlusspordi austaja.

* Marcus Aurelius, „Iseendale“. Vanakreeka keelest tõlkinud Jaan Unt. Tallinn: Eesti Raamat, 1983. Lk 55. *Tlk.*

Kujutle ennast seda kiivrit kandmas. Jah – ka sinust võib saada Rooma gladiaator ja sa võid võidelda areenil! Ja selleks pole vaja muud kui ränka tööd, harjutamist ja väga halba õnne.

Õigele mehele pakub võitlusareen rikkust, kuulsust ja isiklikku lunastust ning isegi vale mees leiab võimaluse auga surra. Ja igaüks, kes mõtleb gladiaatorina karjääri teha, teab ilmselt hästi, et juhtuda võib ka palju hullemat. Tegelikult valivadki paljud gladiaatorid selle elukutse just seetõttu, et muidu juhtuks nendega lähitulevikus midagi palju hullemat.

Asja hea külg on selles, et paremat aega gladiaatoriks hakata pole veel ealeski olnud. Iga sajandiga on areenivõitlused üha populaarsemaks muutunud, vaatajaskond kasvab pidevalt ja on aina innukam. Käesoleval, 180. aastal suri nüüdsama hea sõnaga mälestatud keiser Marcus Aurelius, ning tema poeg ja pärija Commodus teatakse olevat gladiaatorite järele lausa hull. (Või siis lihtsalt hull, aga see pole oluline.) Tähtis on hoopis see, et gladiaatorivõitluste kuldne ajastu on algamas ja oskuslik spetsialist saab võimaluse olla arengu esirinnas. Seega unusta kahtlused, sest kuulsus ja edu ootavad!

Teist sellist ametit ei leia

Üks tore asi, mis gladiaatoriks hakkamisega kaasas käib, on see, et sa pole enam karmis ja hoolimatus maailmas üksi. Vähe sellest, et nüüd läheb su elu või surm teistele korda; nad on sellest üpriski huvitatud ja panevad tihti ühe või teise lõpptulemuse peale mängu suuri summasid.

Definitsiooni järgi on gladiaator kaaskodanike sekka sobimatu isik, keegi, kellest Rooma ühiskond on ühel või teisel põhjusel lahti öelnud. Ja Rooma tsivilisatsiooni hüvedest ilmajäetu elu võib karmiks kujuneda. Just see on põhjus, miks samal ajal, kui mõnd tõmbab gladiaatori karjääri valima võitlusareeni glamuur, mõjutab enamikku meelegeid ja arvessevõetavate valikuvõimaluste puudumine. Üldjoontes on gladiaator keegi, kes valis selle ameti pärast mitmel muul alal õnne proovimist, nende seas näiteks bandiit, kerjus, löömamees, karjavaras või äpardunud hasartmängur. Kui võimuorganid mängu sekkuvad, võib otsus gladiaatori elukutse valida osutada elu parimaks võimaluseks, ehkki vaid selles mõttes, et see on ainus viis ellu jääda. Roomlased ei usu kogukonna paranduslikku mõju ning gladiaatoriks saamine on sageli tõelistest võigastest võimalustest parim.

[Need] ... kes oma jõu annavad areeni käsutusse, et saada sööki ja jooki, mida nad oma verega annavad tagasi ...

SENECA, „MORAALIKIRJAD LUCILIUSELE“ 37.2*

Lasta leopardil omale hambad näkku lüüa on üks alternatiive, mille kõrval gladiaatori amet ahvatlevana tundub (vt „*Damnatio ad bestias*“). See kütkestav pildike pärineb mosaiigilt Tuneesias El Djemis asuvast Rooma villast.

* Lucius Annaeus Seneca, „Moraalikirjad Luciliusele“. Tõlkinud Ilmar Vene. Tartu: Ilmamaa, 1996. Lk 107. *Tlk.*

Niisiis, kuidas saada gladiaatoriks?

1. Ole ebaõnnestunud (ja soovitatavalt vägivaldne) kurjategija

Kohtunikud kuuluvad ühiskonna koorekihti ja vahendavad seetõttu teeneid, mis panevad Rooma riigimasina rattad ringi käima. Amfiteatris mängude korraldamine on paljude provintsiametnike kohustus (*munus*), ja need ametnikud on mõistetavalt tänulikud, kui kohtud neile osatäitjaid suunavad. Rooma linnas korraldab areenietendusi keiser isiklikult. Keiserlikud mängud on suuremad ja sensatsioonilisemad kui provintsi-etendused, mistõttu ka tööjõu voolavus on vastavalt suurem.

Gladiaatorid on kas surmale määratud või barbarid ...

CICERO, „TUSCULUMI ARUTLUSED“ 2.41

Ehkki kohtuotsuste alternatiividena tulevad kõne alla ka orjatöö kaevandustes või ristilöömine, võib kohtuniku meelt mõjutada ka see, mis mängude korraldajal – *munerarius*’el – kavas, ja selle teostamiseks tarvilik tööjõud. Kurjategijad areenile saatev kohtunik võib valida ühe kolmest järgnevast karistusest.

Damnatio ad bestias. *Munerarius* on kalli raha eest soetanud suuri kiskjaid ega taha, et nood etenduse käigus viga saaksid; niisiis näitab ta, kuidas nad surmamõistetuid lõhki rebivad. Seetõttu on kohtuotsus *damnatio ad bestias* üpris halb uudis. Kurjategija kaotas võimaluse saada gladiaatoriks ja selle asemel saab temast *noxii* – see, kellel pole pääsemislootust.

Damnatio ad gladium. See on marginaalselt parem, ehkki lõpeb ikka surmaga. See tähendab, et süüdimõistetud peab surema mõõga (*gladius*) läbi, ent kui ta jätab mulje, et suudab ise meeltlahutaval moel mõõka keerutada, siis võidakse see talle ka anda. Mõnikord määratakse surma-

mõistetud gladiaatoriks, kuid tingimusel, et ta aasta või kahe jooksul surma saaks.

Damnatio ad ludos. Mängudele mõistetud. Õiget tüüpi isiku jaoks võib see tähendada terendavat gladiaatorikarjääri. Olla areenile mõistetud ja olla surma mõistetud pole hoopiski üks ja seesama, ning pealehakkamise, auahnuse ja suure portsu vedamise toel võib lõpptulemus sootuks teistsuguseks kujuneda.

Mõõga läbi surema mõistetud ja mängudele mõistetud pole üks ja seesama, sest esimesed surevad kohe või hiljemalt aasta jooksul.

MODESTINUS, „DIGESTA IUSTINIANI“ 48.19.31

Sa oled kõlvatu gladiaator, kes pärast peremehe tapmist puhta juhuse läbi amfiteatri roimarite puurist putku pääses!

SOLVANG PETRONIUSE „SATIIRIDEST“ 9

2. Jää Roomaga peetud sõjas kaotajaks

Aastal 180 on Rooma impeerium ja tema sõjavägi oma võimsuse tipul, mistõttu roomlastele kaotamine pole sugugi raske. Pärast oma võimuletulekut aastal 161 sõdis Marcus Aurelius edukalt Partias ja Germaanias ning tema alamad peavad praegu väiksemaid sõdu Aafrikas, Britannias ja Musta mere ümbruses. Kõik need kampaaniad tähendavad sõjavangide horde, kellest paljud on juba relvade kasutamist õppinud ja seetõttu loomulik areenimaterjal. Tegelikult on mitu gladiaatorite liiki oma nime saanud sõdalaste järgi, kes pärast varasemates sõdades roomlaste kätte langemist oma rahvuslikus stiilis võitlesid.

Selle vangilangenud barbarist sõjamehe jaoks võib sõda läbi olla, ent võitlemine seisab alles ees.

Leegionär viib vangi vastu uuele elule, bareljeefil Diocletianuse võidukaarel Roomas.

Kui vaenlane oli alistunud, käskis Aquillius, et neid kohe ei hukataks ja viis nad Rooma, et nad seal võitleksid ...

CASSIUS DIO, „ROOMA AJALUGU“ 36.10

(SITSILIA MÄSSULISTE SAATUSEST AASTAL 100 EKR)

Etenduse selle osa peale kulus suur hulk briti sõjavange ...

CASSIUS DIO, „ROOMA AJALUGU“ 60.30

3. Ole morn ja tõrges ori

Paljud selle kategooria liikmed alustasid kategoorias nr 2 ja avastasid, et allumine polnud neile loomumane. Kui trotslik ori tegelikult omaniku löi, siis pole ta pärast karistuse kandmist tõenäoliselt enam areenile sobivas seisus, kuid üldiselt vägivaldsest meelelaadist võib piisata, et teda sinna saata. Pea silmas, et orjade müük surmaga lõppevateks etendusteks amfiteatris vajab kohtu luba ja see kehtib ka kellegi gladiaatoriks müümise korral.

[Keiser Hadrianus] keelas mees- või naisorjade lõbumajja või lanista'le müümise, ilma et müüja oleks esmalt seda kohtu ees põhjendanud.

„HISTORIA AUGUSTA: HADRIANUS“ 18

4. Jää kellelegi suur summa võlgu

Mõni müüb ennast maha. Roomas ei suhtuta võlgnikesse kaastundlikult. Või veel, kaheteistkümnne tahvli seadused – Rooma õiguse nurgakivi – lubavad, et kui vangistus pole suutnud raha lagedale tuua, siis võib võlausaldaja võlgniku küljest oma „naela liha“ lahti lõigata. Meie tsiviilseeritumal ajastul on küll tõenäolisem, et võlgniku vara müüakse võla katteks maha ja osa sellest varast on võlgniku enda isik. Juhtub sedagi, et kui võlausaldaja on endise võlgniku oma orjaks saanud, laseb ta toda

piinata (milleks tal on nüüd täielik õigus), veendumaks, kas ikka kõik vähegi väärtuslik on talle üle antud.

Ja need on pelgalt seadusega lubatud meetmed. Mõni võlausaldaja suhtub võlgnike kodanikuõigustesse veelgi hoolimatumalt. Päris paljudele, kes vabatahtlikult areenile tulevad, panid selle mõtte alguses* pähe gladiaatorid, kes olid palgatud võlga jõuga sisse nõudma.

Lühidalt, parem on end ise maha müüa, kui oodata, et keegi teine seda teeks – koos füüsilise vägivallaga, mis moodustab mittevalikulise lisavõimaluse.

Itaalia kohalikud linnad võistlesid omavahel, püüdes suurima tasu ahvatlusel tõeliselt allakäinud noormehi [areenile] võitlema meelitada.

TACITUS, „AJALUGU“ 2.62

5. Otsus sooritada sotsiaalne enesetapp

Kõik, mis ta tegi, oli tahumatu, rüve, julm või gladiaatori stiilis.

„HISTORIA AUGUSTA: COMMODUS“ 13.3

Neid, kes vabatahtlikult gladiaatoriks hakkavad, nimetatakse *auctorati*ks, selles mõttes, et nad on ise oma ebaõnne autorid. Gladiaatorivõitluste perversne glamuur äratab mõnikord muidu respektablites noormees-tes – ja mõnikord isegi respektablites noortes naisterahvastes – igatsust areenivõitlustes kaasa lüüa. Naiste puhul peetakse igasugust avalikku ülesastumist šokeerivaks ja lubamatuks, mistõttu nende sellekohased soovid jäävad rahuldamata. Siiski, meesterahvaste puhul tehakse vahet nendel, kes esinevad areenil *quaestus causa* – st võitlevad raha pärast –,

* Pärast keretäiest paranemist.

ja nendel, kes teevad seda *virtus causa* – näitamaks oma sõjameheoskusi. Mine sa tea, võib-olla astub isegi keiser Commodus ühel päeval *virtus causa* üles. Igatahes on ta selleks piisavalt (gladiaatori)hull.

Võitlejale, kes esineb *virtus causa*, vaadatakse küll natuke viltu, kuid see on siiski peaaegu aktsepteeritav, eriti juhul kui ta kannab tagasihoidlikkusest kiivrit, mis tagab üksjagu anonüümsust. Seevastu igauks, kes võitleb puhtalt raha pärast, iseäranis veel kui ta eelnevalt gladiaatorite kooli astus, on *infamis*, ehk ametlikult põhjakiht. *Infamis* ei saa hääletada, avalikus ametis olla ega isegi korralikku matmispaika soetada. Ükski korralik kodanik ei taha *infamis*'ega seltskondlikult läbi käia, kartes, et ka teda samasuguseks peetakse; seega on gladiaatoriks hakkamine pöördu-matu samm. Tagasiteed ei ole, mitte ühelgi juhul, mis ongi põhjus, miks mõni mässumeelne poeg (tihti oma igaveseks kahetsuseks) seda vanema-te või endiste kallimate trotsimiseks teeb.

Ta polnud kurjategija ega halva õnne tahtel areenile sunnitud. Auväert isandad, ta hakkas gladiaatoriks virtus'e ülesnäitamiseks.

QUINTILIANUS, „DECLAMATIONES“ 16

Kui kreeklaste silmis pole häbiasi lavale astuda ja publiku silme all esineda, on see meie [roomlaste] jaoks häbistav ja alandav – auväärse vastand.

NEPOS CORNELIUS, „KUULSATEST MEESTEST“ 5 (EESSÕNA)

6. Samm rentslist kõrgemale

Nii mõnelgi, kes gladiaatoriks hakkab, polegi ühiskondlikku positsiooni, mida kaotada saaks. Kehaliselt heas vormis maapoised, kes tulevad Rooma, et hästi ära elada, lasevad kähku lati madalamale ja lepivad lihtsalt äraelamisega. Siis saavad nad teada, et see on võimalik ainult bordellis või areenil, ja mõni valib viimase.

On ka erruläinud sõdureid, kes kulutasid oma pensioni vale naise peale või tegid võiduajamistel läbimõtlematu panuse. Kui nad ei soovi uuesti leegioni astuda, võib gladiaatorikooli lühem leping pakkuda ahvatlevat alternatiivi mehele, kellel muid oskusi pole. See peab eriti paika sõdurite puhul, kelle minevikus on *missio ignominiosa* ehk sõjaväest häbiga errusaatmine, sest nemad alustavad niigi *infames*e seisuses.

7. Ole võitlejaoskustega naine või kääbus

Editores – nagu nimetatakse mängude korraldajaid – otsivad kogu aeg midagi uut, mida etendusel esitada annaks. Amfiteatri publik on surma nägemisega harjunud, ihaldab uusi vaatamänge ja oskab neid hinnata. Seetõttu on *nanus* (st väikesekasvuline psühhopaadist tapja) meie poliitiliselt ebakorrektsel ajal igati teretunud. Ja need vähesed naised, kes ilmuvad korraliku mõõgakäsitsemise oskust, leiavad, et *ludus* (vt allpool) on igati innukas võrdseid võimalusi pakkuv tööandja, eriti kui töövõtja nende võimaluste üksikasjade suhtes liiga nõudlik pole.

Gladiaatorite kooli (*ludus*'e) leidmine

Vabakutselised gladiaatorid on küll olemas, kuid nende puhul on tegu kuulsustega, keda üheks ülesastumiseks pensionilt tagasi ametisse meelitatakse. Meelitamine tähendab tavaliselt kullakogust, mis nooremad gladiaatorid uskumatusest ja kadedusest hingetuks võtab, kuid päris sageli kaasneb sellega ka tähtsate isikute avaldatav surve. Näiteks kui keiser Tiberius oma vanaisa mälestuseks korraldatud suurejoonelistele mängudele kuulsaid gladiaatoreid tahtis, oli nende esinemise hind 100 000 sestertsi mehe pealt, millega vaene pere suudaks mitu sajandit ära elada.

Tiberiusele meeldis gladiaatorietendusi korraldada, kuid ta karistas Pollentia elanikke, kui nood seda nõudsid, ja andis välja seaduse, mis piiras ühel etendusel esinevate gladiaatoripaaride arvu.

Ta on noor, tuisupäine ja kõlbab sõjaväeteenistuseks. Kuid kurjad keeled räägivad, et ilma tribuuni käsu või keeluta sõlmib ta lepingu mõne julma lanista'ga ja annab gladiaatorivande.

JUVENALIS, „SATIIRID“ 11.6–8

See, kes gladiaatori karjääri alles alustab, ei peaks säärasele summale mõtlema. *Auctoratus* võib kooli astudes põhipalgas kokku leppida, kuid kohtuotsusega sunniviisil suunatutele sellist õigust ei anta. Ja ka *auctoratus* avastab, et pärast tema toidu-, peavarju-, koolitus- ja juhuslike ravikulude mahaarvamist pole ta palju jõukam kui mitteväba tööjõu hulka kuuluvad kolleegid, kes moodustavad enamiku gladiaatorikoolide meeskonnast rohkem kui poole.

Sellegipoolest tuleb *ludus*e valimisele tõsist tähelepanu pöörata. (Pea meeles, et isegi päris suures linnas ei tarvitse gladiaatorikooli olla, mistõttu võib juhtuda, et tulevane gladiaator peab talle sobiva asutuse leidmiseks üksjagu reisima.) Muidugi kontrollib kõiki koole keiserliku valitsuse *procuratores familiae ludi* ametkond ja seda sel ilmselgel põhjusel, et iga vähegi arukas valitsus tahab tapariistade kasutamist õppivate suurte meeskogumite tegevusel silma peal hoida. Petroniuse „*Satyriconis*“ mainitakse jõukat maaomanikku, kellel oli piisavalt gladiaatoreid „Kartaago paljaksriisumiseks“, ja suuremate koolide nimekirjas on tõepoolest sadu – kui mitte tuhandeid – võitlejaid.

Keiserlikust järelevalvest hoolimata olenevad elukvaliteet ja surmasaamise sagedus suuresti kõnealuse *ludus*e liigist ja tasemest. Valikuvõimalused on järgmised.

Keiserlikud koolid

Vabariigi viimastel päevadel sai Julius Caesar esimesena aru, et omaenda gladiaatorikooli pidamine igaks esinemiseks võitlejate palkamise asemel võib tal terve varanduse kokku hoida (sõna otseses mõttes). Teised võtsid

temast eeskju, sest gladiaatorite omamine oli peaaegu sama prestiižne kui gladiaatorite pealik (*lanista*) olemine häbiväärne. Nii õnnitles Cicero korra oma sõpra Atticust nii maineka kooli ostmise puhul, et see paariks etenduseks gladiaatorite rentimisega ostuhinna tasa teeb. Caesari pärija Augustus sai muu pärandvara kõrval mitme tuhande gladiaatori omanikuks ja need koolid, mis nüüdseks Campaniast Rooma üle toodi, kuuluvad praegu keiserlike valduste hulka.

Caesar oskas etendusi korralda ning ühendas rahvale vastutulemise praktilisusega, pidades ülal oma gladiaatorikooli. Rooma senatile tegi Caesarile alluvate relvastatud meeste suur hulk nii tõsist muret, et ta kehtestas avalikel etendustel esinevate gladiaatorite piirarvu seadusega.

Head küljed

1. Keiserlikud koolid on oma ala parimad.
2. Neil on parimad tohtrid, kes kasutuskõlblikud kaotajad kokku paikavad.
3. Nende treenerid on ülimalt pädevad.
4. Sa saad Roomas elada.
5. Sul võib avaneda võimalus keisri enda ees Colosseumis esineda.
6. Võimalik tasu on tohutu.

Halvad küljed

1. Enamjaolt võitled sa oma *ludus*'e vastastega ja ka neil on hiilgav väljaõpe.
2. Keisrid võivad oma gladiaatorite seas suuri kaotusi lubada.
3. Colosseumi publikule on raskem meeltemööda olla ja ta ihaldab verd.

Gladiaatori töökoht. Amfiteatri ovaal – see asub Colonia Nemaususese (Nîmes) – toob publiku vaatamängust käeulatuse kaugusele. Gladiaator esineb siin vaid kolm või neli korda aastas – kogu ülejäänud aeg kulub intensiivsele harjutamisele. Amfiteatris pole kuhugi peitu pageda ja ebaõnne hind on kõrge.

Provintsikool

Ehkki iga amfiteatri juurde ei kuulu oma *ludus*, on igas impeeriumi suures linnas oma amfiteater. Keegi pole neid kõiki kokku arvanud, kuid umbes 200 on küllalt korralike mõõtmetega, nii et esmajärgulisel gladiaatoril poleks piinlik seal üles astuda. Siiski loeb sellel alal üsna palju ka kohalik kuulsus, mistõttu vähesed tippvõitlejad on huvitatud mujal kui koduväljakul esinemisest. Provintsikoolidel võib olla igat liiki omanikke ja mitmesugune maine, kuid põhilised tellijad ja mängude eest maksjad on sageli impeeriumi kultuse preestrid, kes keisri nimel etendusi korraldavad. Ka mõni poliitiliste ambitsioonidega kohalik suurnik võib sel ülimalt tavapärasel viisil hääli osta, kuid hulga gladiaatoritega mängude korraldamine nõuab keiserlike ametnike luba.

Mõnes linnas on oma munitsipaalne *ludus*, samal ajal kui teised *ludi* on eravaldues. Tavaliselt on omanik mõni kohalik aristokraat, kes tegutseb koos erruläinud gladiaatoriga, kuid hoidub oma partnerist parajasse kaugusesse, sest isegi erugladiator on ikkagi gladiaator ja *infamis*.

Head küljed

1. Väiksem kool ja parem võimalus oma vastase nõrkusi tundma õppida.
2. Kergem austajaskonda kujundada.
3. Surmavõitluste väiksem tõenäosus.

Halvad küljed

1. Väiksem kool ja suurem tõenäosus, et vastane su nõrkusi tunneb.
2. Vähem võimalusi ropult rikkaks ja kuulsaks saada.
3. Kehvemad tohtrid.

Rändtrupp

Selliseid nimetuid salku, kuhu sageli kuulub paar errulastud leegionäri ja mõni meeltparandanud teeröövel, võib näha laadalt laadale rändamas, kus nad tavaliselt „näidisetendusi“ korraldavad, sest sellel tasemel oleks mõne liikme võitluses kaotamine tihti üpris lähedastes suhetes trupile rängaks rahaliseks ja isiklikuks löögiks. Seetõttu on võitlused hoolega lavastatud ülesastumised, mis meenutavad pigem teatritegemist kui areeniheitlust. „Ehtsatelt“ gladiaatoritelt on neil oodata kas hävitavat halvaksapanu või vähemalt üleolevat kaastunnet.

... seejärel väsis [Vitellius] taas tema [ori Asiaticuse] liigest
tõrksusest ja vargakommetest ning müüs ta rändavale
gladiaatorite väljaõpetajale maha ...

SUETONIUS, „VITELLIUS“ 12*

Head küljed

1. Marginaalselt parem kui röövli- või näitlejaelu, kui sul kummakski annet pole.
2. Näed maailma väljaspool *ludus*'t.
3. Loodetavasti loobitakse sind värskete juurviljadega.
4. Tõenäoliselt ei pea sa areeniliival surema – peamiselt seepärast, et sinu areenid ei saa endale liiva lubada.

Halvad küljed

1. Täieliku põhjakäimise tunne.
2. Reisimisega kaasnevad ohud.
3. Väikesesse truppi kuulumisest tingitud ahistustunne.
4. Vaesus.

* Suetonius, „Keisrite elulood“. Ladina keelest tõlkinud Maria-Kristiina Lotman ja Kai Tafenu. Tallinn: Tänapäev, 2009. Lk 353. *Tlk.*

Keegi, kes saab otsustada, mida eeltooduist eelistada, on päris kindlasti – vähemalt tol hetkel – vaba inimene. Enne, kui priiusest loobuda, tuleks kindlasti põhjalikumalt uurimistööd teha. Esiteks – ja see võib sind üllatada – pole kaugeltki igaüks gladiaatorikooli teretunud. Iga *ludus* püüab oma mainet alal hoida ning viletsate gladiaatorite areenile saatmine on parim viis jääda ühe ropsuga ilma nii mainest kui ka kõigi kooliga seotute elatisest. Alltoodu taoline hukkamõist tähendaks koolile surmahoopi, kui see üldist uskumist leiaks.

Ja tõepoolest, mida head see Norbanus meile on teinud?

Tõi välja armetud vanusest nõdrad gladiaatorid, puhu korraks peale – ja kukuvad ümber ... Ta tappis ju mingeid varjumängu-ratsanikke, neid oleks võinud kodukikasteks pidada: üks oli nagu lombakas eesel, teine lääpjalg, kolmas ehmatas enda surnuks, kui nägi surnut, kelle kõõlused olid läbi raiutud. Ainuke, kellel veidi hoogu sees, oli traaklane; see võitles koguni eeskirjade kohaselt.

Ühe sõnaga – kõik said lõpuks nahutada;

rahva poolt kuulsid nad veel: „Tõmmake neile!“ *Lausa selge plagamine!*

PETRONIUS, „TRIMALCHIO PIDUSÖÖK“ 45*

Prooviesinemisel õpilane kasutab ära visatud varustust. Ta alakeha hoiak on hea, kuid ülakeha poos on liialt kaitsev. Väljaõpe aitab tehnikavigade vastu, ent pelgikkus on saatuslik nõrkus.

* Petronius, „Trimalchio pidusööök“ (katkend „Satiiridest“). Ladina keelest tõlkinud Leo Metsar. Tallinn: Eesti Raamat, 1974. Lk 32–33. *Tlk.*